

MJER / AEAD

Mediterranean Journal of Educational Research

Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi

Volume 20 Issue 56, March 2026

mjer.inased.org

Owner

Educational Research Association

Publisher

International Association of Educators

www.inased.org

Editor

Assoc. Prof. Dr. Yusuf Mete Elkıran

Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Editorial Review Board

Bertram Chip Bruce
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Peggy Placier
University of Missouri-Columbia, USA

Nezahat Güçlü
Gazi University, Turkey

Fernando Galindo
Universidad Mayor de San Simón, Bolivia

Carol Gilles
University of Missouri-Columbia, USA

Cushla Kapitzke
Queensland University of Technology, Australia

Rauf Yıldız
Canakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Kwok Keung HO
Lingnan University, Hong Kong

Sara Salloum
Long Island University, USA

CHAN, Raymond M C
Hong Kong Baptist University

Mustafa Ulusoy
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Mehmet Acikalin
Istanbul University, Turkey

Funda Savasci
Istanbul University, Turkey

Caglar Yildiz
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Ihsan Seyit Ertem
Gazi University, Turkey

Van-Anthoney Hall
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Pauline Sameshima
Washington State University

Young-Kyung Min
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Erdal Toprakci
Ege University, Turkey

Ali Ekber Sahin
Hacettepe University, Turkey

Fatih Kana
Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Julie Matthews
University of the Sunshine Coast, Australia

Sunay Akkaya
Adıyaman University, Turkey

Yang Changyong
Southwest China Normal University China

Susan Matoba Adler
University of Hawaii, USA

Juny Montoya
Universidad de Los Andes, Bogotá, Colombia

Catalina Ulrich
Universitatea din Bucuresti, Romania

Sharon Tettegah
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Ayşe Ottekin Demirbolat
Gazi University, Turkey

Yusuf Mete Elkıran
Canakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Ismail Sahin
Selcuk University, Turkey

Winston Jumba Akala
Catholic University of Eastern Africa, Kenya

Pragasit Sitthitikul
Walailak University, Thailand

Luisa Rosu
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Sheila L. Macrine
Montclair State University, USA

Raul Alberto Mora Velez
University of Pontificia Bolivariana, Columbia

Levent Cetinkaya
Turkish Educational Research Association

Bongani Bantwini
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

Martina Riedler
Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Mustafa Tuncay Saritas
Balikesir University, Turkey

Hye-Young Park
University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

John L. Pecore
University of West Florida

Asistant Editor

Post Graduate Shahzada Bilal Akbar

Canakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Table of Contents

Page 01-21

The Potential of Critical Pedagogy in Overcoming Stigma: Journey with Paulo Freire
Ali Haydar Akarsu

Page 22-40

Zihinlerdeki Sanat: Erken Çocuklukta Sanat Eğitimine Dair Metaforik İmgeler
İlayda Gürsoy Kızılaslan

Page 41-63

Yazma Eğitiminde Yapılandırmacı Bir Yaklaşım: Yazma Çıraklığı (Writing Apprenticeship) Modeli
Engin Yavuz & Ali Türkel

Page 64-84

Türkçe Öğretmeni Adaylarında Dil Farkındalığı: Gündelik Yaşam Bağlamında Bir İnceleme
Rumeysa Dak & Hulusi Geçgel

Page 85-107

Türkçe Öğretmen Adaylarının Aktif Empatik Dinleme Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından Belirlenmesi
Azer Toptaş & Mustafa Yunus Eryaman

Page 108-120

Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yeterlik Düzeyleri
Ulaş Berk Özbaş & Mustafa Yunus Eryaman

Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2026, Cilt 20 Sayı 56, Sayfa 01-120
Mediterranean Journal of Educational Research 2026, Volume 20 Issue 56, Page 01-120
.
Copyright © 2026. Açık Erişim Makale CC BY-NC-ND

Türkçe Öğretmeni Adaylarında Dil Farkındalığı: Gündelik Yaşam Bağlamında Bir İnceleme*

Rumeysa Dak [1**] *& Hulusi Geçgel* [2]

Özet: Bireyin dilin yapısına, kullanımına ve sosyal hayattaki işlevine karşı geliştirdiği bilişsel ve duyuşsal duyarlılığı ifade eden dil farkındalığı, özellikle ana dili eğitimi süreçlerinde stratejik bir öneme sahiptir. Dil bilincinin günlük hayatın uygulamalarına yansıması, öğretmen adaylarının mesleki kimliklerinin gelişiminde ve toplumsal dil farkındalığının arttırılmasında temel belirleyicilerden biridir. Ana dili eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının bu farkındalığa sahip olması, öğretim sürecinin niteliği açısından kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşama yönelik dil farkındalık düzeylerini belirlemek ve bu farkındalıkların cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik not ortalaması ve günlük ekran süresi değişkenleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yürütülmüştür. Nicel araştırma yaklaşımıyla yürütülen bu çalışmanın örneklemini 102 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırma verileri, Günlük Hayata İlişkin Dil Farkındalığı Ölçeği ile toplanarak betimsel istatistikler, t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile çözümlenmiştir. Analiz sonuçları; öğretmen adaylarının Türkçeyi doğru ve özenli kullanmayı mesleki bir sorumluluk olarak gördüklerini ve çevrelerindeki dil kirliliğine karşı koruma refleksi geliştirdiklerini göstermektedir. Buna karşın adayların, hatalı kullanımlara müdahale etme ve çevredekileri uyarma gibi somut uygulama aşamalarında çekimser kaldıkları saptanmıştır. Değişkenlere yönelik analizlerde; cinsiyet ve günlük ekran süresinin dil farkındalığı üzerinde genel olarak anlamlı bir farklılaşma yaratmadığı belirlenmiştir. Buna tezat olarak sınıf düzeyi ve akademik not ortalamasının bireysel ve sosyal medya farkındalığı boyutlarında anlamlı birer etken olduğu; lisansüstü düzeydeki ve akademik başarısı yüksek olan öğretmen adaylarının daha güçlü bir dil bilincine, duyarlılığına ve eylemsel farkındalığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil farkındalığı, Türkçe öğretimi, öğretmen adayı, günlük yaşam, dil bilinci.

Geliş Tarihi: 19.05.2026 **– Kabul Tarihi:** 10.06.2026 – **Yayın Tarihi:** 30.06.2026

DOI:

[1] **Rumeysa Dak,** Çanakkale Onsekiz Mart University, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi. ORCID: 0009-0009-7549-4731

* Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen SYL-2026-5525 numaralı proje kapsamında, birinci yazarın Doç. Dr. Hulusi GEÇGEL danışmanlığında yürüttüğü "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Günlük Hayata İlişkin Dil Farkındalıklarının İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

****Correspondence:** dakkrumeysa@gmail.com

[2] **Hulusi Geçgel,** Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkish Language and Social Sciences Education. ORCID: 0000-0002-9277-6417.

Language Awareness Among Prospective Turkish Teachers: an Examination in The Context of Everyday Life

Abstract: : Language awareness, which refers to the cognitive and affective sensitivity an individual develops towards the structure, use, and function of language in social life, is of strategic importance, especially in mother tongue education processes. The reflection of language awareness in the practices of daily life is one of the fundamental determinants in the construction of the professional identities of prospective teachers and in increasing social language awareness. It is critically important for the quality of the teaching process that prospective teachers who will provide mother tongue education possess this awareness. This study was conducted to determine the level of language awareness of prospective Turkish language teachers regarding daily life and to examine whether this awareness differs in terms of gender, class level, academic grade point average, and daily screen time variables. The sample of this quantitative research study consists of 102 prospective Turkish language teachers. Research data were collected using the Daily Life Language Awareness Scale and analyzed using descriptive statistics, t-tests, and one-way analysis of variance. The analysis results show that prospective teachers view the correct and careful use of Turkish as a professional responsibility and have developed a protective reflex against language pollution in their environment. However, it was found that the candidates were hesitant in practical application points such as intervening in incorrect usages and warning those around them. In the analyses of the variables, it was determined that gender and daily screen time did not create a significant difference in language awareness in general. In contrast, it was concluded that class level and academic grade point average were significant factors in the individual and social media awareness dimensions, and that prospective teachers at the postgraduate level and with high academic achievement had a stronger language awareness, sensitivity, and procedural awareness.

Keywords: Language awareness, Turkish language teaching, pre-service teacher, daily life, language consciousness

GİRİŞ

Diğer canlılardan farklı olarak insan, yaşamını devam ettirebilmek için iletişim ve etkileşim kurmak zorundadır (İpek,2015). İnsanın zihninde yer alan düşünceleri düzenleyip ifade etmesini, içinde yaşadığı toplumla bağ kurmasını sağlayan dildir. Bireyler kullandıkları diller vasıtasıyla ait olduğu toplumun ihtiyaçlarını, değerlerini ve kültürel unsurlarını nesilden nesile aktarırlar. Dil, canlı bir varlıktır; geçmiş ve gelecek arasında köprü kurulmasına aracı olur. Bu doğrultuda dilin bu özelliğini doğru, yerinde ve etkili kullanmak ait olduğu toplumun kimliğinin korunmasını sağlayacaktır.

Bir dilin var olabilmesi, gelişebilmesi ve devamlılığını sürdürebilmesi için ihtiyacı olan temel şey onu kullanacak olan insandır. İnsanların topluluk halinde bir dili kullanması o dilin zaman içerisinde yok olmasına engel olacaktır. Dilin her dönemde varlığını koruyabilmesi için o dili kullanan bireylerin doğru dil kullanma hassasiyetine sahip olması beklenir. Dilin doğru ve etkili kullanılabilmesi kuralların bilinmesine ve uygulanmasına bağlıdır. Dil ve dilin kuralları olmazsa hiçbir duygu, düşünce ve bilgi tam olarak anlatılamaz

(Yalçın ve Şengül, 2007). Bilhassa günlük yaşam içerisinde kullanılan dil, bireyin farklı bağlam ve ortamlarından etkilendiği için dilin gelişiminde ve gelecek kuşakların dile dair yeterliliklerinde aktif rol oynar.

Küreselleşme ile birlikte değişen yaşam koşulları ve gelişen teknoloji doğrultusunda dil, tek bir ortamda ve tek bir şekilde kullanılmamakta; farklı bağlamlar ve işlevler üstlenmektedir. Dilin hangi ortamda, hangi amaçla ve nasıl kullanıldığı hem bireyin ifade biçimlerini hem de toplumun algısını doğrudan etkilemektedir. Hayatın olağan akışında dil kullanımı, bireyden topluma doğru genişleyen bir bütünlük içinde değerlendirilmekte; bireyin yaşam alanlarında karşılaştığı dil kullanımları zamanla benimsenerek dilin genel kullanımına yön vermeye başlayacaktır.

Günlük yaşam, bireyin ana dilini en yoğun ve doğal şekilde kullandığı alanlardan biridir. Dil ile her an etkileşimde olan insan, teknolojinin gelişmesiyle birlikte yaşamın birçok alanında görünürlük kazanır.

Dilin sadece kullanımı değil, bu kullanımın bilinçli bir şekilde sorgulanması ve değerlendirilmesi de önem taşır. Bu noktada bireyin dili nasıl kullandığını analiz etmesi, buna yönelik bilinçli bir tercih yapabilmesi ortaya dil farkındalığı kavramını çıkarmıştır. Dil bilinci, dil duyarlılığı olarak da ifade edilen dil farkındalığı, bireyin dile yönelik bilinçli bir algı ve duyarlılık geliştirmesini merkeze almaktadır. Kavramın kuramsal temelleri büyük ölçüde Eric W. Hawkins'in çalışmalarına dayanmaktadır. Hawkins, dil farkındalığını ana dili ve yabancı dil öğretimi arasında köprü kuran bir alan olarak ele almıştır. Temel amacın öğrenenlerin dil hakkında sorular sorabilmeleri ve dil farklılıklarını fark edebilmeleri olduğunu savunmuştur (Hawkins, 1999).

Eğitim bağlamında dil farkındalığı, dilin çeşitli biçim ve işlevlerinin kademeli ve bilinçli bir şekilde geliştirilmesini amaçlayarak dil öğretimi ve öğrenimi süreçlerinde öğretmen ve öğrencinin bakış açısını içerir (Van den Broek, 2020). Öğrenenlerin ve öğretmenlerin dilin yapı unsurları, işlevleri ve çeşitliliği üzerine bilinçli bir anlayış geliştirmelerine yardımcı olur (Svalberg, 2007). Öğretmenler, öğretici kimlikleri ile dil kullanımı konusunda öğrencilere rol model olmaları bakımından eğitim sürecinde büyük pay sahibidirler (Çelik, Arıkan ve Caner, 2013). Bu hususta öğretmenlerin eğitim sürecinde dilin kullanımı ve bu kullanımı denetleme becerileri dile dair farkındalığın geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenecektir. Öğrencilerin dil farkındalığı kazanabilmesi, eğitim etkinliklerinin bu anlamda düzenlenmesi noktasında öğretici rolünde olan öğretmenlere daha fazla sorumluluk düşmektedir. Öğretmenin bu donanıma sahip olması hem kendi mesleki kimliğine hem de eğitimin niteliğine çok boyutlu katkılar sunacaktır.

Öğretmenlerin dil farkındalığına dair birikimleri mesleğe başlamadan önce lisans eğitimleri sırasında öğretmen yetiştirme programlarının içerikleriyle geliştirilmelidir. Özellikle ana dili eğitiminden sorumlu olan Türkçe öğretmeni adaylarının diğer branş öğretmenlerinden daha yüksek dil farkındalığına sahip olması eğitim sürecinde dilin doğru kullanımına daha fazla katkı sağlayacaktır. Eğitim süresi boyunca tercih edilen ölçünlü dil, zamanla bireylerin günlük yaşamlarında kullandıkları dile yansıyacaktır.

Bu araştırmada, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşamda dil farkındalık düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşamda dil farkındalık düzeyleri nasıldır?
- Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşamda dil farkındalık düzeyleri değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması, günlük ekran süresi) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma yöntemleri genellikle nitel, nicel ve karma olarak sınıflandırılmaktadır. Bu araştırmada, Türkçe öğretmen adaylarının günlük yaşamdaki dil farkındalıklarını incelemek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin incelenmesine odaklanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2021, s. 191). Bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük yaşamda dil farkındalık düzeyleriyle değişkenler arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklem grubunu Türkiye'nin batısındaki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 102 Türkçe öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, evrendeki tüm birimlerin eşit seçilme olasılığına sahip olduğu ve bir birimin seçilmesinin diğerlerinin seçilme olasılığı üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2021). Araştırmanın örneklem grubuyla ilgili veriler tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	63	61,8
Erkek	39	38,2
Toplam	102	100,0

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %61.8'inin kadın, %38.2'sinin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Düzeyi

Sınıf Düzeyi	n	%
1. Sınıf	24	23,5
2. Sınıf	27	26,5
3. Sınıf	25	24,5
4. Sınıf	17	16,7
Lisansüstü	9	8,8

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılanların eğitim düzeylerinin %23.5'inin lisans 1, %26.5'inin lisans 2, %24.5'inin lisans 3, %16.7'sinin lisans 4, %8.8'inin lisansüstü düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Akademik Not Ortalamalarına Göre Dağılımı

Not Ortalamaları	n	%
0.00-2.50	19	18,6
2.51-2.99	44	43,1
3.00-4.00	37	36,3

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının not ortalamalarının %18.6'sının 0.00-2.50, %43.1'inin 2.51-2.99, %36.3'ünün ise 3.00-4.00 aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Günlük Ekran Kullanım Süresine Göre Dağılımı

Günlük Ekran Kullanım Süresi	n	%
0-3 saat	13	12,7
3-4 saat	25	24,5
4-5 saat	27	26,5
5 saat ve üzeri	31	30,4

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılanların günlük ekran kullanım sürelerinin %12.7'sinin 0-3 saat, %24.5'inin 3-4 saat, %26.5'inin 4-5 saat, %30.4'ünün 5 saat ve üzeri olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak Erol ve Karakaya (2020) tarafından geliştirilen "Günlük Hayatta Kullanılan Dile İlişkin Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır. 17 madde ve 4 faktörden oluşan ölçek, 5'li Likert tipinde (1=Hiç katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) puanlanmakta olup, alınabilecek puan aralığı 17-85 arasındadır. Olumsuz öğeler tersten puanlanmaktadır. Ölçek KMO değeri .85 Bartlett testi değeri .000 ($p < .05$) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır (Erol ve Karakaya, 2020). Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerini analize başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olması gerekir (Şencan, 2005).

Tablo 5. Araştırmada kullanılan ölçeğe ait çarpıklık ve basıklık değerleri

Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
Bireysel Farkındalık	-,627	-,049
Sosyal Medya Farkındalığı	-,043	-,240
Günlük Hayata İlişkin Farkındalık	-,220	,486
Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	,028	,006

Tablo 5'e bakıldığında araştırmadan elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Araştırmanın verileri normal dağılım gösterdiği için araştırmada parametrik testler olan t-testi, ANOVA testi kullanılacaktır.

BULGULAR

Bu bölümde, Türkçe öğretmeni adaylarının Günlük Hayata İlişkin Dil Farkındalık formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

Betimsel Analizler

Tablo 6. Bireysel farkındalık boyutuna ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistiksel analizler

Maddeler	$\bar{x}$	ss
6.Birey olarak günlük yaşantımızda güzel bir Türkçe ile konuşmamız gerektiğini düşünüyorum.	4,53	,07780
2.Dilimizin yabancı kelime kalıpları ile kullanılması dilimize zarar vermektedir (Örneğin; **Cafe Sorgun, Otel The Yozgat** vb.).	4,39	,09363
1.Türkçeleşmemiş kelimelerin yerine Türkçe kelime türetilmesi gerektiğini düşünüyorum.	4,07	,09406
8. Okuduğum bir metinde yabancı kelimelerin Türkçe karşılıkları olduğu halde kullanılması beni rahatsız eder.	3,82	,12338
5.Okuduğum bir metinde yabancı bir kelime ile karşılaştığımda sözlükten Türkçe karşılığını ararım.	3,43	,11946
4.Sohbet ederken Türkçe karşılığı olduğu halde yabancı kelime kullanan arkadaşlarımı uyarırım.	3,30	,12980
7.Üzerinde yabancı kelime yazan giysiler giymek beni rahatsız eder.	3,00	,12578
3.Sadece Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimeler kullanarak konuşmak geri kalmışlığın göstergesidir.	1,79	,11263

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bireysel dil farkındalığına ilişkin görüşlerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip olan "Birey olarak günlük yaşantımızda güzel bir Türkçe ile konuşmamız gerektiğini düşünüyorum." maddesi öğretmen adaylarının Türkçeyi doğru ve özenli kullanmayı şahsi bir sorumluluk olarak gördüklerini göstermektedir. Benzer şekilde "Dilimizin yabancı kelime kalıpları ile kullanılması dilimize zarar vermektedir." ve "Türkçeleşmemiş kelimelerin yerine Türkçe kelime türetilmesi gerektiğini düşünüyorum." maddelerinin yüksek ortalamaya sahip olması, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının dilin korunmasına ilişkin güçlü bir farkındalığa sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte "Okuduğum bir metinde yabancı kelimelerin Türkçe karşılıkları olduğu halde kullanılması beni rahatsız eder." maddesi öğretmen adaylarının katıldıkları bir ifade iken "Okuduğum bir metinde yabancı bir kelime ile karşılaştığımda sözlükten Türkçe karşılığını ararım." ve "Sohbet ederken Türkçe karşılığı olduğu halde yabancı kelime kullanan arkadaşlarımı uyarırım." ifadeleri kararsız kaldığı maddeler arasındadır. Bu durum, öğretmen adaylarının dil farkındalığını ilke olarak benimsediklerini ancak günlük yaşam içerisinde uygulama düzeyinin değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca "Üzerinde yabancı

kelime yazan giysiler giymek beni rahatsız eder." maddesi de yine uygulama düzeyinde öğretmen adaylarının kararsız kaldığı durumlar arasında yer almaktadır. Veriler arasında en düşük ortalamaya sahip olan "Sadece Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimeler kullanarak konuşmak geri kalmışlığın göstergesidir." maddesi ise öğretmen adaylarının bu görüşe katılmadıklarını ve Türkçenin bilinçli kullanımını çağdaşlıkla çelişen bir durum olarak görmediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Sosyal medya farkındalığı boyutuna ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistiksel analizler

Maddeler	$\bar{x}$	ss
9.Sosyal medyada alfabemizde olmayan (w, q, x) harflerin kullanılması beni rahatsız eder (Örneğin; vadi yerine wadi vb.).	3,85	,14099
10. Sosyal medyada Türkçe kelimeleri yanlış yazan arkadaşlarımı uyarırım.	3,49	,13021
11.Kelimelerin kısaltılarak kullanılmasını doğru buluyorum (Örneğin; merhaba yerine mrb vb.).	2,43	,14516

Tablo 7'ye göre öğretmen adaylarının sosyal medyada dil kullanımına yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip olan "alfabemizde olmayan (w, q, x) harflerin kullanılması beni rahatsız eder." ifadesi öğretmen adaylarının sosyal medya ortamlarında Türk alfabesine yönelik belirli bir farkındalığa sahip olduklarını göstermektedir. Bunun yanında "Sosyal medyada Türkçe kelimeleri yanlış yazan arkadaşlarımı uyarırım." maddesine ait ortalama değer, öğretmen adaylarının yazım yanlışlarını fark etmelerine rağmen bu duruma müdahale etme konusunda temkinli davrandıklarını göstermektedir. Daha düşük ortalamaya sahip olan "Kelimelerin kısaltılarak kullanılmasını doğru buluyorum." maddesi öğretmen adaylarının sosyal medya ortamlarında kelime kısaltmalarına yönelik olumlu bir tutum içinde olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 8. Günlük hayata ilişkin farkındalık boyutuna ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistiksel analizler

Maddeler	$\bar{x}$	ss
12.Cadde ve sokaklara yabancı isimler koyulmasından rahatsız olurum.	3,89	,11733
14.Çevremde yabancı isimli iş yerleri görmek beni rahatsız eder.	3,78	,13117
13.Çevremde yabancı kelimelerle yazılmış tabelalar olmasından rahatsız olmam.	2,31	,13932

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının günlük hayatta dil farkındalığına ilişkin görüşlerinin genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ortalamalara göre en yüksek ortalama değer "Cadde ve sokaklara yabancı isimler koyulmasından rahatsız olurum." maddesine aittir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının kamu alanlarında yabancı isimlendirmelere karşı belirgin bir farkındalığa sahip olduklarını göstermektedir. Benzer şekilde "Çevremde yabancı isimli iş yerleri görmek beni rahatsız eder." ifadesinin de yüksek bir ortalamaya sahip olması öğretmen adaylarının yabancı adlandırmalara yönelik duyarlılığının güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. "Çevremde yabancı kelimelerle yazılmış tabelalar olmasından rahatsız olmam." ifadesinin ise düşük

ortalamaya sahip olması öğretmen adaylarının bu tür tabelalara yönelik olumsuz bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 9. Kitle iletişim araçlarındaki farkındalık boyutuna ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistiksel analizler

Maddeler	$\bar{x}$	ss
16.Kitle iletişim araçlarında kullanılan yabancı kelimelerin Türkçe söyleniş biçimlerinin kişiden kişiye değişmesinden rahatsız olurum.	3,37	,11651
17.Yerel ağızların aşırı kullanıldığı programlar yaygınlaştırılmalıdır.	2,94	,11304
15.Kitle iletişim araçlarında dilin kurallarına uygun kullanılıp kullanılmadığı benim için önemli değildir.	1,97	,10923

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kitle iletişim araçlarında dil kullanımına yönelik farkındalıklarının genel olarak orta düzeyde olduğu görülmektedir. "Kitle iletişim araçlarında kullanılan yabancı kelimelerin Türkçe söyleniş biçimlerinin kişiden kişiye değişmesinden rahatsız olurum" ve "Yerel ağızların aşırı kullanıldığı programlar yaygınlaştırılmalıdır" maddelerine ait ortalama değerlerin kararsızlık düzeyinde olması, öğretmen adaylarının kitle iletişim araçlarında yabancı kelimelerin söyleniş biçimlerine ve yerel ağızların kullanımına ilişkin net bir tutum geliştiremediklerini ortaya koymaktadır. Buna karşılık "Kitle iletişim araçlarında dilin kurallarına uygun kullanılıp kullanılmadığı benim için önemli değildir." ifadesinin düşük ortalamaya sahip olması, öğretmen adaylarının kitle iletişim araçlarında dilin kurallara uygun kullanımını önemsediklerini ve bu konuda duyarsız olmadıklarını göstermektedir.

Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular

Tablo 10. Günlük hayata ilişkin dil farkındalığı ölçeğindeki boyutlara ilişkin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	T	df	p
Bireysel Farkındalık	Kadın	63	3,50	,63111	-1,130	100	,261
	Erkek	39	3,66	,76224			
Sosyal Medya Farkındalığı	Kadın	63	3,29	,93720	,354	100	,724
	Erkek	39	3,22	,91404			
Günlük Hayata İlişkin Farkındalık	Kadın	63	3,32	,72954	-,037	100	,971
	Erkek	39	3,33	,66667			
Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Kadın	63	2,79	,68402	,713	100	,478
	Erkek	39	2,70	,66136			

Tablo 10 incelendiğinde öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile Bireysel Farkındalık ($t_{(100)}$= -1,130; p>.05), Sosyal Medya Farkındalığı ($t_{(100)}$=.354; p>.05), Günlük Hayata İlişkin Farkındalık ($t_{(100)}$= -.037; p>.05), Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık ($t_{(100)}$= .713; p>.05) boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 11. Bireysel farkındalık boyutuna ilişkin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	df	p
m1	Kadın	63	4,01	,99177	-,866	100	,389
	Erkek	39	4,18	,86541			

m2	Kadın	63	4,44	,87580	,708	100	,481
	Erkek	39	4,30	1,05516			
m3	Kadın	63	1,66	1,03175	-1,446	100	,151
	Erkek	39	2,00	1,27733			
m4	Kadın	63	3,23	1,24063	-,643	100	,522
	Erkek	39	3,41	1,42751			
m5	Kadın	63	3,39	1,21203	-,366	100	,715
	Erkek	39	3,48	1,21117			
m6	Kadın	63	4,66	,67614	2,087	100	,040
	Erkek	39	4,33	,89834			
m7	Kadın	63	2,79	1,24640	-2,227	100	,028
	Erkek	39	3,35	1,24578			
m8	Kadın	63	3,76	1,24063	-,633	100	,528
	Erkek	39	3,92	1,26459			

Tablo 11 incelendiğinde öğretmen adaylarının cinsiyetleriyle "Birey olarak günlük yaşantımızda güzel bir Türkçe ile konuşmamız gerektiğini düşünüyorum ($t_{(100)}$= 2,087; p< .05)." maddesi arasında kadınlar lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kadınların bu maddeye daha fazla katıldıklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının cinsiyetleriyle "Üzerinde yabancı kelime yazan giysiler giymek beni rahatsız eder ($t_{(100)}$= -2,227; p< .05)." maddesi arasında erkekler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulgu, erkeklerin bu madde üzerinde daha fazla kararsız kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 12. Sosyal medya farkındalığı boyutuna ilişkin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	df	p
m9	Kadın	63	3,90	1,35259	,465	100	,643
	Erkek	39	3,76	1,54684			
m10	Kadın	63	3,53	1,26778	,440	100	,661
	Erkek	39	3,42	1,38782			
m11	Kadın	63	2,43	1,42139	-,001	100	,999
	Erkek	39	2,43	1,53546			

Tablo 12'ye göre öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile Sosyal Medya Farkındalığı boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 13. Günlük hayata ilişkin farkındalık boyutuna ilişkin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	df	P
m12	Kadın	63	3,87	1,21140	-,206	100	,837
	Erkek	39	3,92	1,15587			
m13	Kadın	63	2,36	1,45138	,467	100	,642
	Erkek	39	2,23	1,34676			
m14	Kadın	63	3,74	1,37920	-,369	100	,713
	Erkek	39	3,84	1,24686			

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile Günlük Hayata İlişkin Farkındalık boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 14. Kitle iletişim araçlarındaki farkındalık boyutuna ilişkin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Maddeler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	df	P
m15	Kadın	63	1,98	1,09974	,157	100	,876
	Erkek	39	1,94	1,12270			
m16	Kadın	63	3,33	1,17775	-,426	100	,671
	Erkek	39	3,43	1,18754			
m17	Kadın	63	3,07	1,11155	1,565	100	,121
	Erkek	39	2,71	1,16864			

Tablo 14 incelendiğinde öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık boyutu arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Sınıf Düzeyi Değişkenine Yönelik Bulgular

Tablo 15. Günlük hayata ilişkin dil farkındalığı ölçeğindeki boyutlarla sınıf düzeyi değişkeni arasındaki ANOVA analizleri

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Bireysel Farkındalık	Gruplar arası	4,416	4	1,104	2,499	,048	A-E
	Gruplar içi	41,975	97	,442			
	Toplam	46,391	101				
Sosyal Medya Farkındalığı	Gruplar arası	9,206	4	2,302	2,900	,026	
	Gruplar içi	75,393	97	,794			
	Toplam	84,599	101				
Günlük Hayata İlişkin Farkındalık	Gruplar arası	,550	4	,138	,271	,896	
	Gruplar içi	49,337	97	,509			
	Toplam	49,888	101				
Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Gruplar arası	1,540	4	,385	,842	,502	
	Gruplar içi	44,322	97	,457			
	Toplam	45,862	101				

A:1. Sınıf B:2.Sınıf C:3.Sınıf D:4.Sınıf E:Lisansüstü

Tablo 15 incelendiğinde araştırmaya katılanların sınıf düzeyleri ile Günlük Hayata İlişkin Farkındalık (F=.271; p>.05) ve Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık (F=.842; p>.05) boyutları arasında anlamlı ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bireysel Farkındalık (F=2.499; p<.05) ve Sosyal Medya Farkındalığı (F=2.900; p<.05) boyutları ile katılımcıların sınıf düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre lisansüstü düzeyindeki öğretmen adaylarının sosyal medyadaki dil kullanım farkındalıklarının 1.sınıf düzeyindeki öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 16. Bireysel Farkındalık boyutundaki maddelerle sınıf düzeyi değişkeni arasındaki ANOVA analizleri

Maddeler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
m1	Gruplar arası	6,708	4	1,677	1,948	,109
	Gruplar içi	82,658	97	,861		
	Toplam	89,366	101			
m2	Gruplar arası	5,935	4	1,484	1,706	,155
	Gruplar içi	84,379	97	,870		
	Toplam	90,314	101			
m3	Gruplar arası	8,324	4	2,081	1,650	,168
	Gruplar içi	122,353	97	1,261		
	Toplam	130,676	101			
m4	Gruplar arası	6,022	4	1,506	,872	,484
	Gruplar içi	167,556	97	1,727		
	Toplam	173,578	101			
m5	Gruplar arası	12,796	4	3,199	2,312	,063
	Gruplar içi	134,224	97	1,384		
	Toplam	147,020	101			
m6	Gruplar arası	3,067	4	,767	1,268	,288
	Gruplar içi	58,062	97	,605		
	Toplam	61,129	101			
m7	Gruplar arası	4,221	4	1,055	,645	,632
	Gruplar içi	158,770	97	1,637		
	Toplam	162,990	101			
m8	Gruplar arası	11,395	4	2,849	1,900	,117
	Gruplar içi	145,428	97	1,499		
	Toplam	156,824	101			

A:1. Sınıf B:2.Sınıf C:3.Sınıf D:4.Sınıf E:Lisansüstü

Tablo 16 incelendiğinde Bireysel Farkındalık boyutundaki maddelerle öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 17. Sosyal Medya Farkındalığı boyutundaki maddelerle sınıf düzeyi arasındaki ANOVA analizleri

Maddeler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
m9	Gruplar arası	16,233	4	4,058	2,088	,088
	Gruplar içi	188,561	97	1,944		
	Toplam	204,794	101			
m10	Gruplar arası	5,486	4	1,371	,794	,532
	Gruplar içi	165,762	97	1,727		
	Toplam	171,248	101			
m11	Gruplar arası	10,394	4	2,598	1,232	,302
	Gruplar içi	202,438	97	2,109		

Toplam	212,832	101

A:1. Sınıf B:2.Sınıf C:3.Sınıf D:4.Sınıf E:Lisansüstü

Tablo 17 incelendiğinde Sosyal Medya Farkındalığı boyutundaki maddelerle öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Not Ortalaması Değişkenine Yönelik Bulgular

Tablo 18. Günlük hayata ilişkin dil farkındalığı ölçeğindeki boyutlarla not ortalaması değişkeni arasındaki ANOVA analizleri

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Bireysel Farkındalık	Gruplar arası	4,614	2	2,307	5,329	,006	A–C
	Gruplar içi	41,130	97	,433			
	Toplam	45,745	99				
Sosyal Medya Farkındalığı	Gruplar arası	7,039	2	3,520	4,312	,016	A-B
	Gruplar içi	77,551	97	,816			A–C
	Toplam	84,591	99				
Günlük Hayata İlişkin Farkındalık	Gruplar arası	2,748	2	1,374	2,841	,063	
	Gruplar içi	46,909	97	,484			
	Toplam	49,657	99				
Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Gruplar arası	,922	2				
	Gruplar içi	44,566	97	,461	1,003	,370	
	Toplam	45,488	99	,459			

A: 0.00-2.50 B: 2.51-2.99 C: 3.00-4.00

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılanların not ortalamaları ile Günlük Hayata İlişkin Farkındalık (F=2,841; p>.05) ve Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık (F=1.003; p>.05) boyutları arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülürken Bireysel Farkındalık (F=5.329; p<.05) ve Sosyal Medya Farkındalığı (F=4.312; p<.05) boyutları ile katılımcıların not ortalamaları arasında anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre Bireysel Farkındalık boyutunda not ortalaması 3.00-4.00 grubunda olan öğretmen adaylarının ortalaması 0.00-2.50 grubunda yer alan öğretmen adaylarına göre daha yüksek düzeyde farkındalığa sahip oldukları görülmektedir. Sosyal Medya Farkındalığı boyutunda ise not ortalaması 3.00-4.00 ve 2.51-2.99 grubunda yer alan öğretmen adaylarının not ortalaması 0.00-2.50 grubunda yer alan öğretmen adaylarına göre daha yüksek farkındalığa sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 19. Bireysel Farkındalık boyutundaki maddelerle not ortalaması değişkeni arasındaki ANOVA analizleri

Maddeler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
m1	Gruplar arası	4,940	2	2,470	2,867	,062	
	Gruplar içi	82,696	97	,861			
	Toplam	87,636	99				
m2	Gruplar arası	15,298	2	7,649	9,991	,000	A-B A-C
	Gruplar içi	74,262	97	,766			
	Toplam	89,560	99				
m3	Gruplar arası	11,456	2	5,728	4,711	,011	A-C
	Gruplar içi	117,934	97	1,216			
	Toplam	129,390	99				
m4	Gruplar arası	10,494	2	5,247	3,140	,048	A-C
	Gruplar içi	162,096	97	1,671			
	Toplam	172,590	99				
m5	Gruplar arası	3,436	2	1,718	1,267	,286	
	Gruplar içi	131,524	97	1,356			
	Toplam	134,960	99				
m6	Gruplar arası	6,294	2	3,147	5,569	,005	A-C
	Gruplar içi	54,251	97	,565			
	Toplam	60,545	99				
m7	Gruplar arası	18,956	2	9,478	6,770	,002	A-B A-C
	Gruplar içi	135,794	97	1,400			
	Toplam	154,750	99				
m8	Gruplar arası	22,877	2	11,438	8,370	,000	A-B A-C
	Gruplar içi	132,563	97	1,367			
	Toplam	155,440	99				

A: 0.00-2.50 B: 2.51-2.99 C: 3.00-4.00

Tablo 19 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının not ortalamaları ile Bireysel Farkındalık boyutunun 1 ve 5 numaralı ($p>0.05$) maddeler arasında anlamlı farklılık bulunmadığı; 2,3,4,6,7 ve 8 numaralı ($p<0.05$) maddeler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi analizlerine göre not ortalaması 3.00-4.00 ve 2.51-2.99 olan öğretmen adaylarının not ortalaması 0.00-2.50 olan öğretmen adaylarına göre dilimizin yabancı kelime kalıpları ile kullanılmasının dilimize zarar verdiğini daha fazla onayladıkları görülmüştür. Not ortalaması 0.00-2.50 olan öğretmen adaylarının sadece Türkçe ve Türkçeleşmiş kelimeler kullanarak konuşmanın geri kalmışlığın göstergesi olduğunu not ortalaması 3.00-4.00 olan öğretmen adaylarından daha fazla benimsedikleri tespit edilmiştir. Not ortalaması 3.00-4.00 olan öğretmen adaylarının 0.00-2.50 olanlara göre sohbet ederken Türkçe karşılığı olduğu halde yabancı kelime kullanan arkadaşlarını uyarmayı ve birey olarak günlük yaşantıda güzel

bir Türkçe ile konuşulması gerektiği yönünde daha yüksek bir farkındalığa sahip oldukları görülmüştür. Not ortalaması 3.00-4.00 ve 2.51-2.99 olan öğretmen adaylarının 0.00-2.50 olanlara göre üzerinde yabancı kelime yazan giysiler giymekten rahatsız olma ve okudukları bir metinde yabancı kelimelerin Türkçe karşılıkları olduğu halde kullanılması durumunda bundan rahatsızlık duyma düzeylerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20. Sosyal Medya Farkındalığı boyutundaki maddelerle not ortalaması değişkeni arasındaki ANOVA analizleri

Maddeler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
m9	Gruplar arası	14,281	2	7,140	3,687	,029	A-B
	Gruplar içi	187,829	97	1,936			
	Toplam	202,110	99				
m10	Gruplar arası	13,657	2	6,829	4,173	,018	A-B
	Gruplar içi	157,090	97	1,636			A-C
	Toplam	170,747	99				
m11	Gruplar arası	,788	2	,394	,179	,837	
	Gruplar içi	211,656	97	2,205			
	Toplam	212,444	99				

A: 0.00-2.50 B: 2.51-2.99 C: 3.00-4.00

Tablo 20 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının not ortalamaları ile Sosyal Medya Farkındalığı boyutunun 11 numaralı ($p>0.05$) madde arasında anlamlı farklılık bulunmadığı; 9 ve 10 numaralı ($p<0.05$) maddeler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi analizlerine göre not ortalaması 2.51-2.99 olan öğretmen adaylarının not ortalaması 0.00-2.50 olanlara göre sosyal medyada alfabemizde olmayan (w, q, x) harflerin kullanılmasının rahatsız ettiğini daha fazla belirttikleri bununla beraber not ortalaması 2.51-2.99 ve 3.00-4.00 olan öğretmen adaylarının sosyal medyada Türkçe kelimeleri yanlış yazan arkadaşlarını uyarma düzeylerinin not ortalaması 0.00-2.50 olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Günlük Ekran Süresi Değişkenine Yönelik Bulgular

Tablo 21. Günlük hayata ilişkin dil farkındalığı ölçeğindeki boyutlarla günlük ekranda geçirilen süreye ilişkin ANOVA analizleri

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Bireysel Farkındalık	Gruplar arası	3,291	3	1,097	2,489	,065
	Gruplar içi	39,668	92	,441		
	Toplam	42,959	95			
Sosyal Medya Farkındalığı	Gruplar arası	1,424	3	,475	,585	,626
	Gruplar içi	72,988	92	,811		
	Toplam	74,413	95			

Günlük Hayata İlişkin Farkındalık	Gruplar arası	,408	3	,136	,266	,850
	Gruplar içi	47,008	92	,511		
	Toplam	47,416	95			
Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık	Gruplar arası	,761	3	,254	,530	,663
	Gruplar içi	44,016	92	,478		
	Toplam	44,777	95			

A:0-3 saat B:3-4 saat C:4-5 saat D:5 saat ve üzeri

Tablo 21 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının günlük ekranda geçirdikleri süre ile Bireysel Farkındalık (F=2.489; p>.05), Sosyal Medya Farkındalığı (F=.585; p>.05), Günlük Hayata İlişkin Farkındalık (F=.266; p>.05) ve Kitle İletişim Araçlarındaki Farkındalık (F=.530; p>.05) boyutları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Türkçe öğretmeni adaylarının günlük hayata yönelik dil farkındalık düzeyleri ve bu farkındalıkların çeşitli değişkenler açısından nasıl şekillendiği incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen betimsel sonuçlar, öğretmen adaylarının Türkçeyi doğru ve özenli kullanmayı bireysel bir sorumluluk ve mesleki kimlik unsuru olarak gördüklerini; dilin yabancı kelime kalıplarından korunmasını akademik düzeyde desteklediklerini göstermektedir. Katılımcıların fiziki çevredeki dil kirliliğine (cadde, sokak ve iş yeri isimlerinin yabancılaşması) ve dijital ortamlardaki dil bozulmalarına (w, q, x harflerinin kullanımı, kelime kısaltmaları) karşı koruma refleksi geliştirdikleri ve dilin görünürlüğünü önemsedikleri belirlenmiştir. Ancak adayların bu doğruları ilke düzeyinde güçlü şekilde kabul etmelerine rağmen yabancı sözcüklerle karşılaşıldığında sözlük kullanımı, yabancı ibareli giysi tercihleri veya çevredekileri uyarma gibi pratik uygulama noktalarında çekimser ve kararsız bir tutum sergiledikleri anlaşılmaktadır. Teorik farkındalığın her zaman eyleme dönüşmediğini gösteren bu durum, literatürde öğretmen adaylarının dil hassasiyetine rağmen ölçünlü olmayan kullanımlara müdahalede sessiz kaldıklarını belirten çalışmalarla (Asma, 2020) paralellik göstermektedir. Ayrıca kitle iletişim araçlarında standart Türkçeyi koruma misyonu ile kültürel bir zenginlik olan yerel ağızlara duyulan saygı arasında kalma durumu, adayların dilin kurallı yapısı ile yaşayan kültürel yapısını aynı anda sahiplenmeye çalışırken yaşadıkları bir değer çatışmasına işaret etmektedir.

Araştırmanın değişkenlere yönelik bulguları incelendiğinde; cinsiyet değişkeninin dil farkındalığı ölçeğinin alt boyutları üzerinde genel olarak istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Bu sonuç, dil farkındalığının boyut bazında cinsiyetten bağımsız, standart bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, madde bazlı analizler spesifik alanlarda bazı hassasiyet noktalarını açığa çıkarmıştır. Kadın öğretmen adaylarının dilin estetik ve kurallı kullanımına dair bireysel sorumluluk motivasyonlarının erkek adaylara göre daha güçlü olduğu; erkek adayların ise yabancı ibareli giysi kullanımı konusunda kadınlara kıyasla daha fazla kararsızlık yaşadıkları tespit edilmiştir.

Sınıf düzeyi değişkenine göre, adayların günlük hayat ve kitle iletişim araçlarına yönelik dil farkındalıklarında anlamlı bir farklılaşma belirlenmemiştir. Buna karşın, bireysel farkındalık ve sosyal medya farkındalığı boyutlarında katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerinin anlamlı bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Lisansüstü düzeyindeki öğretmen adaylarının sosyal medyadaki dil kullanım farkındalıklarının, birinci sınıf düzeyindeki adaylara kıyasla belirgin şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boyut bazında ortaya çıkan bu anlamlı farklılaşmaya rağmen alt boyutları oluşturan maddeler düzeyinde yapılan detaylı incelemelerde sınıf değişkenine göre maddesel bazda ayrışan spesifik bir hassasiyet odağına rastlanmamıştır.

Benzer şekilde, akademik not ortalaması değişkenine göre de adayların günlük hayat ve kitle iletişim araçlarına yönelik dil farkındalıklarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Buna karşın bireysel farkındalık ve sosyal medya farkındalığı boyutlarında akademik başarının anlamlı bir etken olduğu saptanmıştır. Yüksek ve orta düzeyde akademik başarıya sahip öğretmen adaylarının bireysel ve sosyal medya farkındalıklarının düşük başarı düzeyindeki adaylara kıyasla belirgin şekilde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Boyut bazındaki bu bulguların yanı sıra akademik başarısı yüksek olan öğretmen adaylarının; Türkçenin yabancı kelime kalıplarından korunması, günlük yaşantıda güzel bir Türkçe ile konuşulması ve hem giysilerde hem de okunan metinlerde Türkçe karşılığı varken yabancı kelime kullanımından rahatsızlık duyulması konularında daha güçlü bir dil farkındalığına sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca akademik başarısı yüksek ve orta düzeyde olan adayların, gerek sosyal medyadaki dilsel bozulmalardan (yabancı harf kullanımı vb.) daha fazla rahatsızlık duydukları gerekse hem dijital ortamlarda hem de günlük sohbette Türkçe kelimeleri yanlış yazan ya da yabancı kelime kullanan arkadaşlarını uyarma noktasında daha yüksek bir eylemsel farkındalık sergiledikleri belirlenmiştir. Bu duruma zıt olarak düşük akademik başarıya sahip adayların ise sadece Türkçe kelimelerle konuşmayı çağdaşlıkla çelişen veya geri kalmışlık göstergesi olan bir durum olarak görme eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak, araştırmaya dahil edilen günlük ekran süresi değişkeninin de öğretmen adaylarının günlük hayata yönelik dil farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür. Bu bulgu, dijital ortamlarda geçirilen sürenin uzunluğunun, adayların sahip oldukları dil bilinci ve hassasiyeti üzerinde tek başına belirleyici bir etken olmadığını göstermektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle, Türkçe eğitimi alanına ve gelecek bilimsel çalışmalara yönelik şu öneriler geliştirilmiştir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- **Eyleme Dayalı Farkındalık Etkinlikleri:** Lisans düzeyindeki Türkçe öğretmenliği programlarında, öğretmen adaylarının teorik dil farkındalıklarını eyleme dönüştürebilmelerini sağlayacak; hatalı dil kullanımlarına müdahale etme refleksini ve eleştirel medya okuryazarlığı becerilerini geliştiren drama, vaka analizi ve mikro öğretim uygulamalarına yer verilmelidir.

- **Müfredat Entegrasyonu ve Seminerler:** Öğretmen adaylarının standart Türkçe ile yerel ağızlar arasında yaşayabilecekleri olası değer çatışmalarını önlemek amacıyla dil bilimi ve halk bilimi ders içerikleri dilin kurallı yapısı ile yaşayan kültürel dinamiklerini dengeleyecek şekilde güncellenmelidir. Ayrıca dil-kültür-kimlik ilişkisini güçlendiren periyodik akademik seminerler düzenlenmelidir.
- **Dijital Mecralarda Dil Farkındalığı Çalışmaları:** Öğretmen adaylarının dijital ortamlardaki dil yozlaşmalarına karşı daha aktif bir koruma refleksi sergilemesi için dijital öğrenme platformları ve sosyal medya serileri aktif birer eğitim aracı olarak kullanılmalıdır. Bununla beraber bu mecralarda standart Türkçenin doğru kullanımını teşvik eden etkileşimli içerikler ve farkındalık kampanyaları üretilmelidir.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

- **Karma Yöntemli Derinlemesine Araştırmalar:** Gelecek araştırmalarda, dil farkındalığının pratik uygulamaya yansıma düzeyleri ve adayların bu süreçte sergiledikleri çekimser tutumların arka planı, görüşme ve odak grup görüşmesi gibi nitel araştırma yöntemleri de sürece dahil edilerek karma desenlerle derinlemesine incelenmelidir.
- **Boylamsal Çalışmalar:** Lisans eğitiminin başlangıcından lisansüstü sürece kadar uzanan zaman diliminde dil farkındalığının, duyarlılığının ve eylemsel bilincinin gelişim seyrini ve kırılma noktalarını belirlemek amacıyla farklı sınıf düzeylerini uzun vadede takip eden boylamsal çalışmalar planlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Asma, B. (2020). Öğretmen Adaylarının Türkçe Dil Hassasiyetlerinin Belirlenmesi Üzerine Fenomenolojik Bir Çalışma. *Elektronik Dil ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 36-52.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. baskı). Pegem Akademi.

Çelik, S., Arıkan, A., ve Caner, M. (2013). In the eyes of Turkish EFL learners: What makes an effective foreign language teacher?

Erol, M., ve Karakaya, İ. (2020). Development of language awareness scale regarding daily life. *International Journal of Assessment Tools in Education*, *7*(4), 535-548. https://doi.org/10.21449/ijate.647488 [1]

Hawkins, E. W. (1999). Foreign language study and language awareness. *Language awareness*, *8*(3-4), 124-142.

İpek, B. (2015). Bireyde dil bilinci. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, *1*(2), 33-44.

Svalberg, A. M. (2007). Language awareness and language learning. Language Teaching, 40(4), 287–308. https://doi.org/10.1017/S0261444807004491

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.

Van den Broek, E. W. (2020). *Language awareness in foreign language education: Exploring teachers' beliefs, practices and change processes*. SI: sn.

Yalçın, S. K., ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevleri. *Turkish Studies*, *2*(2), 749–769. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.105